

מסביב לפרשה

אמור: ספירת העומר

הרב יואב פלדמן

ויקרא פרק כג

(טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה:

עד מחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה

(טז) שבעה שבעת תספור לה מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבעות:

מנחות סו, א

גופא, אמר אביי: מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי. אממר מני יומי ולא מני שבועי, אמר: זכר למקדש הוא.

תוספות מסכת מנחות דף סו עמוד א

זכר למקדש הוא - נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן ועוד אומר דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרין לעיל ואין נראה והיכא דשכח לספור בלילה פסק בה"ג שסופר ביום וכן היה נראה מתוך סתם מתניתין דסוף פירקין (דף עא.) דתנן מצותו בלילה לקצור ואם נקצר ביום כשר אבל נראה לר"ת עיקר אידך סתמא דמתניתין דפרק שני דמגילה (דף כ:.) ומייתי לה בסוף פירקין (דף עב.) כל הלילה כשר לקצירת העומר כו' ודייקין מינה דקתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות ותימה גדולה הוא ולא יתכן.

בית יוסף אוח סימן תפט

וכתב עוד בה"ג שאם שכח לברך באחד מן הימים שלא יברך עוד בימים שלאחריו. כן כתבו התוספות בשמו בפרק רבי ישמעאל וטעמו משום דבעינן תמימות והם כתבו עליו ותימה גדולה הוא ולא יתכן וגם הרא"ש כתב בסוף פסחים (סי' מא) דאינו נראה לר"י דכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה: והר"ן כתב בסוף פרק ערבי פסחים (כח. דבור ראשון) בשם מר יהודאי

דף מקורות

(בח"ג שם) דמאן דלא מני עומר בללא קמא לא מני בשאר לילותא [פירוש משום דבעינן תמימות אבל בשאר לילותא] היכא דלא מני מאורתא מני מיממא ורב האי חולק ואומר דאי משום דבעינן תמימות שכח באחד מן הימים נמי חסר המנין ולפיכך הוא אומר שאם לא ספר בלילה סופר ביום עכ"ל ומשמע דרבינו האי נמי לא איירי אלא בשכח בלילה ונזכר ביום אבל היכא דלא נזכר גם ביום אפשר דסבר שלא יברך עוד אלא שרבינו כתב שדעת רבינו האי כדעת ר"י ולר"י כיון דתליא טעמא דבכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא ודאי אפילו אם לא נזכר ביום נמי מברך בשאר לילות: כתוב בתרומת הדשן (ח"א סימן ל"ז) אם ספק לאחד אם ספר לילה אחד או לא יראה דיספור בברכה מכאן והלאה ולא מיבעיא אם נזכר ביום ההוא שאז ודאי צריך לספור בלא ברכה מתוך הספק ושוב יספור בשאר לילות בברכה והכי נהגינן אפילו בודאי שכח בלילה לספור וסופר ביום בלא ברכה סופר שוב בברכה דמיקרי שפיר תמימות הואיל ולא דיילג יום אחד לגמרי אלא אפילו לא נזכר הספק עד ליל השניה אף על פי כן סופר בברכה מתוך הספק ואף על גב דבודאי שכח יום אחד נהגינן כהלכות גדולות שכתב שכח יום אחד שוב אינו סופר פירוש בברכה דבלא ברכה מאי נפקא מינה דלא כתוספות דפרק רבי ישמעאל ודלא כאשיר"י דשילהי פסחים מכל מקום בספק מצינן למיסמך עלייהו ע"כ.

חידושי הגרי"ז מסכת מנחות דף סו עמוד א

שם, בא"ד, עוד פסק בה"ג שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות, ותימה גדולה לומר כן, ע"כ, ונראה בכוונת הבה"ג דס"ל דמצות ספירה הכל מצוה אחת היא, דהיינו **חמישים יום ושבע שבתות, וזהו דילפינן מתמימות דהיא מצוה אחת, והא דמברכין בכל יום משום דכן הדין בכל המצות כ"ז שלא קיים את כולה דמברכין גם על חלק ממנה, וע"כ ס"ל דאם שכח יום אחד שוב אינו סופר, והתוס' שכתבו דתימה גדולה לומר כן משום דס"ל דכל יום הוה מצוה בפ"ע.**

מנחת חינוך פרשת אמור מצוה שו

נתפקח בלילה בודאי חייב לאכול מצה דכל הלילה הוא המצוה ואין זה השלמה ה"ה כאן וז"פ. ולשיטת הראשונים דס"ל אם לא מנה יום א' הפסיד המנין והטעם כמ"ש הרהמ"ח דהם מצוה א' ומכיון שלא מנה יום א' בטל ממנו החשבון נראה ג"כ בפשיטות דאין חילוק בין אם לא מנה ששכח או הזיד או שלא מנה שהי' קטן עד אמצע הספירה או נשתחרר כיון שלא מנה בטל החשבון ממנו וגם ז"פ. אך אני מסופק לשיטה זו אם הקטן אף על פי שאינו חייב מ"מ מנה כדרך הקטנים או עבד מנה קודם שנשתחרר ג"כ כי רשאי לעשות מעשהז"ג

שו"ת אור לציון חלק א - אורח חיים סימן לו:

אבל נראה בס"ד ליישב שיטת בה"ג, דלעולם גם הוא ז"ל סובר דכל יום ויום מצוה בפני עצמה. אלא דמפרש לתמימות דקרא באופן אחר, וס"ל דכוונת תמימות היינו שיהיו כל המ"ט יום ברצף אחד, וכגון אדם שנמצא בלילה ה' לספירה

דף מקורות

ונזכר שאמש בליל ד' (וביומו) לא ספר, כיצד ימנה ברצף א', ימנה היום ה', חסר ברציפות, שהרי אחרי ג' (שמנה שלשום) צריך לספור ד' ולא ה'. ימנה היום ד', גם זה א"א דמשקר בספירתו, וע"כ סובר בה"ג דבכה"ג הפסיד הספירה...

ואף אם נאמר דספירה שספר בקטנותו לא מהניא ליה כשיגדיל וכמאן דליתא דמי, מ"מ מסתברא דכשם שאנו מצווים לחנך הקטן למצוות, וה"ט כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה ויורגל בקיום המצוות, הוא הדין נמי בגדול שהתחייב בחצי מצווה כשהגדיל (וכגון שהגדיל באמצעה), יתחייב לסיימה מדרבנן, כלומר דאף אם נאמר דבכה"ג פטור מהמצוה מדאורייתא, מ"מ יש לחייבו במצוה מדין חיבור.

יותר הו"ל לידון בקטן שאכל כדי שביעה ועדיין לא בירך ברהמ"ז כלל, והגדיל, אי חייב לברך בכלל או לא, וספיקו יחול בין בבירך ובין בלא בירך, אלא ודאי משמע דמפשט פשיט ליה דאם לא בירך כלל בקטנותו, יצטרך לברך כשיגדיל ממה נפשך או מדאורייתא, או עכ"פ מדרבנן ומדין חיבור וכנ"ל.

שו"ת הר צבי אורח חיים ב סימן עה

מי שאינו יכול לברך על ספירת העומר מפני שחיסר יום אחד אי יכול לברך כדי להוציא את מי שהוא מחויב לברך. לכאורה הדבר פשוט - דלמה יגרע מהא דקיי"ל בכל המצות וברכותיהן דגם מי שכבר יצא מוציא ואף דהוא שוב אינו מחויב עכשיו מכל מקום מטעם דכל ישראל ערביין זה לזה חשיב בר חיובא מפאת חיוב הערבות שעליו, וכן שמעתי בשם הגאון הגרי"ד מבריסק זצ"ל שעשה כן בהיותו מתפלל בתור ש"צ לפני הציבור בימי הספירה והוא לא הי' יכול לברך מפני שחיסר יום אחד ביקש מאחד המתפללים עמו שלא יברך לעצמו אלא שהוא יברך כש"צ ויוציאו בברכתו.

שו"ת שבט הלוי חלק ג סימן צו

ארב מנהיג בעירו ששכח באחד הימים של ספה"ע לספור הספירה ע"י שלא התפלל בביהכ"נ ונשאלתי מה יעשה בשאר הימים כי הוא רגיל לספור ברבים ואיכא כבוד התורה ובזיון אם לא יספור. ... בעניותי במקום הדחק כזה אפשר לסמוך על דעת הראשונים בסי' תפ"ט דכל יום מצוה בפ"ע ויספור בשאר ימים בברכה וכבר ידוע דהי' גדולים שעשו מעשה גם בלי זה לספור השאר בברכה, ואף על פי שאין לעשות כן כיון דכבר נפסקה הלכה סי' תפ"ט ס"ח, מ"מ כה"ג דאיכא כבוד התורה וכבוד הצבור אפשר לסמוך בזה, ועיין כיו"ב או"ח סי' צ"ב ס"א לענין נצרך לנקביו דאע"פ דאית בי' תועבה מעיקר הדין מתירין כה"ג ע"ש במ"א ביאור הלכה ד"ה הי', ומכ"ש כאן דאיכא מחלוקת הראשונים, וכבר ידוע מש"כ הש"ך יו"ד סי' רמ"ב דבשעת הדחק בדרבנן אפשר לסמוך על דעת יחיד.

תשובות והנהגות ד, קו

אדם ששכח לספור יום אחד דאינו מברך, ועתה עומד להיות ש"ץ ומתבייש בפני רבים שאינו יכול לומר הספירה בברכה, ושואל אם יכול לבקש מאחד מהציבור שלא יברך והוא יברך בקול ויוציאנו בברכתו. ... אלא שבשעת הדחק וכבוד הבריות יש שנקטו דאפשר להקל ולסמוך על הדעות שגם בהחסיר יום אחד ממשיך לספור בברכה, בצירוף הסוברים שיכול להוציא אחר יד"ח.

והנה דעת הסוברים שאינו יכול להוציא אחרים יד"ח, דכיון דתו לא מחייב לספור, חשיב כאינו מחויב בדבר... ונראה להוסיף עוד בזה דכיון שספירת העומר הוי שרשרת אחת של מ"ט ספירות, ע"כ בהחסיר יום אחד חסר אצלו מעשה המצוה ולא רק הקיום של המצוה... וכיון שכן נראה שגם לענין ברכה לא מועיל, כיון שאינו בר חיובא במצוה ולא שייך המצוה אצלו, ודוקא כששייך להמצוה יברך אף שכבר יצא, אבל כשהמצוה לא שייך אצלו כלל אזי גם הברכה אינו מוציא ולא מועיל לזה ערבות. העולה למעשה, כיון דרוב הפוסקים ס"ל שיכול לברך אפילו חיסר יום וכמ"ש... ע"כ בצורך גדול שמתבייש ברבים נראה שיכול להקל ולברך להוציא אחר. אכן אותו אדם שבשבילו בירך הש"ץ להוציא, נראה דיבקש מעוד אדם שחייב בברכה ודאי ולא ספר שיוציאנו ג"כ בברכתו.